

МОДЕРНІЗАЦІЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЕКОНОМІЧНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ

Розглядається питання об'єктивної необхідності нової грошово-кредитної політики України, докорінної перебудови її інституційних засад.

Ключові слова: економічна безпека, економічний суверенітет, грошово-кредитна політика.

У певному сенсі ми вже вступили в "європейську сім'ю цивілізованих народів". Україна, як і її східноєвропейські сусіди, виявилася в числі держав, які створили у своїй економіці систему боргового економічного зростання, споживацьку модель економіки. Останні характеризуються залежністю від притоку зовнішніх фінансових ресурсів при одночасній лібералізації внутрішнього ринку і створення сприятливих умов для надходження імпорتنих товарів. Типове для таких систем домінування сфери послуг і фінансового сектору над реальним сектором економіки, а також залежність національної економіки від декількох галузей, орієнтованих на зовнішній ринок. Небезпека такої моделі розвитку економіки полягає в тому, що країна втрачає економічну самодостатність, її економіка стає залежною, з одного боку, від зовнішньої кон'юнктури, а з іншого, від надходження іноземних запозичень. Майже всі країни, які обрали таку модель економіки, зруйнували свій індустріальний потенціал і стали вкрай залежними від надходження імпорту, а відтак, і від стану справ декількох експортоорієнтованих галузей сировинного профілю, які заробляють левову частку валюти для оплати імпорту. Як правило, цих грошей не може вистачити для забезпечення потреб країни, тому своєрідним фетишем стає залучення іноземних запозичень для розвитку своєї економіки.

Залучені іноземні кошти у більшій своїй частині витрачаються не на розвиток реального сектору економіки держави, а на споживання імпорتنих товарів. У результаті під тиском імпорту, вітчизняний сектор реальної економіки, неорієнтований на зовнішній ринок, знекровлюється і стрімко деградує, а деякі виробництва, галузі відмирають.

Проголошений Україною курс на модернізацію національної економіки вимагає значних

фінансових ресурсів. При чому ресурсів власних, а не залучених, які повинні розглядатися як допоміжний ресурс. Існуюча грошово-кредитна система цього забезпечити не може в силу таких обставин.

Національний банк України є незалежною від держави, її уряду структурою, але він є повністю де-факто залежним від Федеральної резервної системи США (ФРС) - недержавної (приватної) організації з правом емісії провідної світової резервної валюти - долара. Сама держава США не може випускати долари, а бере їх скільки потрібно у ФРС в обмін на так звані "трежери" - державні облігації США, які вважаються найбільш надійними із всіх існуючих на біржі цінних паперів. А ФРС продає отримані державні облігації на ринку всім державам, які підписали у 1944 році Бреттон-Вудські угоди і тим відкрили шлях до потужної експансії долара і перетворення його у світову резервну валюту. З того часу більшість країн світу (а з 1991 року і Україна) за вироблений і проданий в США товар отримує долари, а потім віддає ці ж долари назад в США "в борг", отримуючи натомість боргові розписки, які і є її золотовалютними резервами. За правилами існуючої світової валютної системи власної національної валюти центральні банки майже всіх країн світу (в тому числі і НБУ) можуть емітувати у розмірі еквівалентному їх золотовалютним резервам.

В існуючій сьогодні системі фактично всі країни позбавлені частини (при чому суттєвої) своєї незалежності, а саме - права емітувати свою національну валюту в розмірах необхідних для реалізації національних інтересів. Щоб не було спокуси державам друкувати національну валюту в розмірах необхідних для фінансування державних пріоритетних програм, центральні банки країн є незалежними від уряду своїх країн, але реально залежними від Міжнародного валютного фонду (МВФ), організації, яка

фактично є контролюючим органом ФРС США. Що це саме так, свідчить наступне повідомлення агентства Reuters: " Сенат США проголосував за законопроект, який забороняє Міжнародному валютному фонду (МВФ) надавати кредити країнам, які не можуть підтвердити свою здатність повернути борг" [1]. Документ передбачає обов'язкову оцінку урядом США кредитоздатності країни, якщо її державний борг перевищує річний ВВП. Якщо результати перевірки виявляться "невірними", МВФ слід відмовити їй в кредиті. Усім країнам, крім США. Хто ще може стверджувати, що міжнародні організації (МВФ, СТО Світовий банк тощо) є незалежними структурами, якщо сенат однієї країни приймає рішення, як їм діяти? Хто ще може думати, що всі ці організації діють в інтересах усієї світової спільноти, всього людства?

За такої системи весь світ заробляє гроші, віддаючи вироблені цінності США за долари, а США лише їх друкують і мають у необмеженій кількості, тобто отримують і споживають реальне багатство безплатно. Такий собі своєрідний комунізм. Звідси їх процвітання і високий рівень добробуту. З економічного погляду це абсурд, нонсенс, але це реальність. Для України висновок: НБУ у нинішньому статусі і вигляді фактично реалізує інтереси США, а не власної країни. Щоб змінити ситуацію потрібно розірвати ланцюг між грошовою масою і золотовалютними резервами. Гривень повинно бути стільки, скільки потрібно економіці, а доларів - стільки, скільки заробили. Варто погодитись з думкою про те, що Україні потрібно створити виключно власний фінансовий обіг, в основі якого буде національна валюта - диверсифікована, конвертована, резервна. Важливо, щоб вона була "прив'язана" не до долара, а до реального потоку товарів, послуг, енергоресурсів, землі або всього сукупно[2].

Сьогодні гривня не є повністю нашою національною валютою тому, що її емісія потребує врахування великої низки факторів, які лежать поза контролем і компетенцією України.

За таким станом речей логічним буде крок в напрямку перетворення НБУ в державну структуру підпорядковану уряду України, діяльність якої спрямовується виключно на реалізацію завдань державної стратегії і тактики соціально-економічного розвитку країни. Іншими словами, бути дієвим інструментом механізму державного управління і ефективно регулювати грошові потоки, забезпечуючи сприятливі умови для зростання економічної активності, залучення інвестицій, забезпечення дешевих кредитів в пріоритетні напрями розвитку. А для цього НБУ необхідно, перш за все, рівень грошової пропозиції привести у відповідність із попитом на кредитні

ресурси з боку підприємств виробничої сфери, особливо тих, хто планує отримати кредити для технологічного оновлення. Гривні треба друкувати не під обсяг доларової маси, а під потреби нашої економіки. Як розраховувати гривневу масу? А так само, як США розраховують кількість доларів, що потрібні для нормального функціонування своєї економіки, як Євросоюз робить подібні розрахунки для себе, врешті, як розраховували грошову емісію в СРСР.

Звичайно ж, виникає питання: а чи не призведе розширення грошової маси в економіці до зростання інфляції? Адже рівень інфляції у відповідності з постулатами монетаризму вважається одним із найважливіших індикаторів успішності макроекономічної політики. При його визначенні виходять з прямої залежності між темпами приросту цін і грошової маси, вважаючи, що швидкість їх обігу та об'єм товарної маси є незмінними. Саме цим теоретичним положенням обумовлена логіка політики країн СНД (в т.ч і України) кількісного обмеження грошової маси з метою стримування інфляції.

Однак, як показує досвід інших країн, це приводить до фіксації вкрай недостатнього для технологічного оновлення і розширеного відтворення рівня насичення економіки грошми. Звідси анемія економіки, її знекровлення, втрата позитивної динаміки. Неупереджений аналіз відношення обсягу грошової маси до ВВП (без п'їтету до збанкрутілих на практиці догм монетаризму) показує безпідставність постулату відносно необхідності обмеження грошової маси для успішної макроекономічної стабілізації і розвитку економіки. Так, у Китаї в останні роки обсяг грошової маси в 1,5 разу перевищує рівень ВВП. Приблизно таке ж співвідношення демонструють успішні економіки Чехії, Словаччині, Словенії, Хорватії, Польщі, В'єтнаму. В Україні, Росії, інших країнах СНД цей показник не перевищує 5%. Експерти Світового банку також дійшли висновку про наявність оберненої залежності між кількістю грошей в обізі і рівнем інфляції: чим менше грошей циркулює по каналам обігу, тим вищі темпи інфляції[4].

Високотехнологічно розвинені країни чомусь не бояться політики постійного розширення грошової маси в економічному обороті. Наприклад, американці нещодавно, рятуючись від дефолту, підняли стелю свого боргу на 2,4 трильйона доларів. Відтак уряд США, як завжди, пустить в обіг ФРС облігації внутрішньої позики і таким чином покриє свої борги. Але це США, в інтересах яких створено і під патронатом яких функціонує світова фінансова система. Значна емісія грошей під державні потреби, яка оформлюється борговими зобов'язаннями,

реалізується і в Японії. До речі, та ж Японія і Європа піднялися з руїни другої світової війни без золотих запасів і збережень - тільки за рахунок правильно організованої грошової емісії. Теж саме демонстрував і Радянський Союз, Держбанк якого не був незалежним від уряду СРСР, а чітко фінансував завдання п'ятирічних планів країни.

Розширене рефінансування державою комерційних банків під проекти модернізації підприємств з успіхом використовується у Південній Кореї, Туреччині, Малайзії, Бразилії, Китаї. У Китаї, зокрема, спостерігається стійка позитивна залежність між темпами росту ВВП і темпами зростання інфляції, яка знаходиться в межах 85-87%. Як наслідок, якщо в цій країні експорт високотехнологічної продукції складає біля 33%, то в країнах СНД, які так піклуються про зниження інфляції - не більше 4%, а в Україні менше 1% [4].

Низькі обсяги виробництва високотехнологічної продукції прирікають економіку на нееквівалентний зовнішньоекономічний обмін і наростання технологічного відставання. Експортуючи сировину та імпортуючи готові вироби, Україна втрачає не відтворювану природну ренту, обмінюючи її на інтелектуальну ренту, фінансуючи таким чином НТП та економічне зростання провідних країн світу.

Суть проблеми не в рівні інфляції, а в причинах її появи. Потрібно боятися не інфляції, а стагфляції - зростання інфляції внаслідок стагнації виробництва - підвищення цін із-за зростання питомих витрат виробництва, зниження обсягів виробництва готової продукції, скорочення платоспроможного попиту і товарообороту на внутрішньому ринку. Тому потрібно забезпечити економічне піднесення, досягати певної стабільності, а вже потім методами "тонкого" настроювання регулювати рівень інфляції. А, як відомо, для економічного зростання, тим більше випереджального розвитку, навпаки, потрібен інфляційний розігрів економіки. Ось чому збільшення державних витрат на освоєння передових технологій потребує розширення грошової маси, як головного антиінфляційного, антикризового заходу.

Отже, політика кількісного обмеження грошової маси з метою стримування інфляції, прив'язка грошової маси до золотовалютних резервів, боргова модель економічного зростання, є глибоко помилковою і потребує ґрунтовної корекції.

Другим важливим заходом може розглядатися перехід на національні валюти у зовнішньоторгових розрахунках для зменшення рівня доларизації економіки та зниження валютних ризиків. Це, перш за все, означає повну відмову

від розрахунків у доларах у торгівлі з країнами СНД та Китаєм. Сьогодні багато країн світу саме у відмові від використання долара США у зовнішній торгівлі розглядають можливість уникнути погіршення фінансової ситуації, пов'язаної з валютними ризиками пов'язаних з розгортанням другої хвилі світової фінансової кризи. Список держав, які активно впроваджують національні грошові одиниці у двосторонній торгівлі, досить значний: від країн Латинської Америки до Росії, Китаю, Білорусії. У квітні 2011 року країни БРІКС - Бразилією, Росією, Індією, Китаєм і Південно-Африканською Республікою - підписаний меморандум про взаємне кредитування в національних валютах. Ідеться про відкриття кредитних ліній між банками названих країн, з метою забезпечити використання національних валют у торгівлі між ними. Україні потрібно рухатись у цьому напрямку в торгівлі з країнами СНД і, перш за все, з Росією за рублі. Це дозволить нам скоротити потреби в американській валюті і спрямувати вивільнені кошти на скорочення боргового тягаря і мінімізувати так ризики девальвації гривні.

Нова фінансова політика держави повинна бути глибоко зваженою і рішучою. Не варто боятися друкувати гроші для фінансування ключових напрямів модернізації економіки і точок економічного зростання. Очікувати, що МВФ і Світовий банк спрямовуватимуть свої кредити на технологічне переоснащення, нарощування українського експорту, зміну його структури на користь високотехнологічної продукції - це безнадійна справа.

Світова криза прискорила настання "моменту істини". Нашому суспільству прийшла пора проявити свій "егоїстичний" характер, перестати на величину своїх запозичень купувати долари, реалізуючи для цього величезні обсяги продукції на світових ринках.

Поки не створили свою справді національну грошово-кредитну систему скільки б Україна не збирала зерна, скільки б не виплавляла металу, не добувала вугілля і не виробляла іншої продукції - все одно доходи від її реалізації будуть осідати там і заберуть їх ті, хто створив абсурдну за своєю суттю, але надзвичайно вигідну для її авторів сучасну світову фінансову систему.

Щоб вийти на траєкторію суверенної економічної політики, політики відстоювання своїх національних інтересів, не бути простим пішаком у світовій "шахматній" грі, потрібна дуже серйозна політична воля. Влада повинна бути впевнена в тому, що народ, по-перше, розуміє доленосність владних рішень у цьому напрямку, а по-друге, готовий на вирішення значних проблем, які неминуче виникнуть у відносинах з лідерами

сучасної фінансової системи. А відстояти свої корінні національні інтереси нам значно легше буде з нашими сусідами на Сході.

Лише на східному напрямку ми можемо отримати гарантії своєї фінансово-економічної безпеки, а саме: зберегти базові галузі реального сектору економіки; розширити коопераційні зв'язки; мати гарантований доступ до критичного імпорту; залучати додаткові інвестиції та інновації в економіку України; отримати на незворотній основі преференції, які перевищують 10 млрд. доларів; створити зерновий пул з країнами Митного союзу; забезпечити фінансову стабільність країни; зберегти транзитний потенціал; підготуватися до інтеграції з ЄС; ліквідувати структурні диспропорції в економіці; забезпечити економічне зростання; створити додаткові робочі місця; підвищити добробут і реальні доходи населення[3].

Список літератури

1. Валерій Мунтян. Якщо розумні, то чому бідні//Сільські вісті 16.08.11р.
2. Сенат США проголосовал против помощи "проблемных" стран // РБК 18.05.2010 (<http://top.rbs.ru/economics/18/05/2010/407999.shtml>).
3. Валерий Мунтян Евроинтеграция: возможны варианты.- 2000, 02.09.2011г. В3
4. Глазьев С.Ю., Ивченко В.А., Фрейдлин М.П. Копельная система орошения Экономического роста Украины - 2000, 01.04.2011г. В4

Аннотация

И.Д. Якушык, Б.А. Бузинар, О.О. Драган, И.Й. Сорока

МОДЕРНИЗАЦИЯ ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ФИНАНСОВО -ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ЭКОНОМИЧЕСКОГО СУВЕРЕНИТЕТА УКРАИНЫ

В статье рассматриваются вопросы объективной необходимости новой денежно-кредитной политики Украины, коренной перестройки ее институциональных основ.

Ключевые слова: *экономическая безопасность, экономический суверенитет, денежно-кредитная политика.*

Summary

Ivan Yakushyk, Borys Buzynar, Oksana Dragan, I. Soroka

THE MODERNIZATION OF THE MONETARY POLICY AS AN INSTRUMENT OF FINANCIAL -ECONOMIC SECURITY AND ECONOMIC SOVEREIGNTY OF UKRAINE

In the article considered the questions of objective necessity the new money credit policy in Ukraine substantial reconstruction and its institutional principles.

Keywords: *economic security, economic sovereignty, monetary policy.*